

Respublika OAK jurnali

ISSN 2181-4201

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY-METODIK JURNALI

10.00.00 FILOLOGIYA FANLARI

13.00.00 PEDAGOGIKA FANLARI

SENTYABR 2026, 6-SON

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

<https://etjournal.buxdpi.uz>

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI ILMIY – METODIK JURNAL

№. 6

BUXORO – 2026

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QITUVCHILARIDA ADAPTIV PEDAGOGIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Kuldosheva Sabohat Otamurodovna,

Buxoro shahar 42-sonli umumiy o‘rta ta’lim maktabi
ma’naviy-ma’rifiy ishlar bo‘yicha direktor o‘rinbosari

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarida adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Pedagogik vaziyatni tezkor tahlil qilish, o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash, ta’lim mazmuni va metodlarini sharoitga muvofiq o‘zgartirish hamda qabul qilingan qaror natijasini refleksiv baholash jarayonlari ochib beriladi. Muammoli-pedagogik vaziyatlar, variativ topshiriqlar, mikrodars, pedagogik keys, refleksiv tahlil va qayta loyihalash asosida tashkil etilgan kasbiy tayyorgarlik bo‘lajak o‘qituvchilarning moslashuvchan qaror qabul qilishi, muqobil yechimlarni asoslash va ta’lim jarayonini o‘quvchi imkoniyatlariga mos boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirishi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, bo‘lajak o‘qituvchi, adaptiv pedagogik tafakkur, pedagogik vaziyat, variativ yechim, refleksiya, differensial yondashuv, mikrodars, pedagogik keys, kasbiy tayyorgarlik.

IMPROVING THE MECHANISMS FOR DEVELOPING ADAPTIVE PEDAGOGICAL THINKING IN FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Kuldosheva Sabohat Otamurodovna,

Deputy Director for Spiritual and Educational Affairs,
General Secondary School No. 42, Bukhara

Annotation. This article examines ways of improving the mechanisms for developing adaptive pedagogical thinking in future primary school teachers. It describes the processes of rapidly analysing pedagogical situations, identifying pupils’ individual needs, modifying educational content and methods according to changing conditions, and reflectively evaluating the results of decisions. The article substantiates that professional preparation based on problem-based pedagogical situations, variable tasks, microteaching, pedagogical cases, reflective analysis, and redesign develops future teachers’ abilities to make flexible decisions, justify alternative solutions, and manage instruction in accordance with pupils’ capacities.

Keywords: primary education, future teacher, adaptive pedagogical thinking, pedagogical situation, variable solution, reflection, differentiated approach, microteaching, pedagogical case, professional preparation.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ РАЗВИТИЯ АДАПТИВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Кулдошева Сабохат Отамуродовна,

заместитель директора по духовно-просветительской работе
общеобразовательной школы № 42 города Бухары

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы совершенствования механизмов развития адаптивного педагогического мышления у будущих учителей начальных классов. Раскрываются процессы оперативного анализа педагогической ситуации, определения индивидуальных потребностей учащихся, изменения содержания и методов обучения с учетом условий, а также рефлексивной оценки результатов принятого решения. Обосновывается, что профессиональная подготовка на основе проблемно-педагогических ситуаций, вариативных заданий, микроуроков,

педагогических кейсов, рефлексивного анализа и перепроектирования развивает у будущих учителей умения принимать гибкие решения, обосновывать альтернативные варианты и управлять учебным процессом с учетом возможностей учащихся.

Ключевые слова: начальное образование, будущий учитель, адаптивное педагогическое мышление, педагогическая ситуация, вариативное решение, рефлексия, дифференцированный подход, микроурок, педагогический кейс, профессиональная подготовка.

Asosiy qism. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirish kasbiy tayyorgarlikning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Boshlang'ich sinfda o'quvchilarning tayyorgarlik darajasi, o'rganish sur'ati, qiziqishi, muloqot usuli va pedagogik yordamga ehtiyoji bir xil bo'lmaydi. Shu sababli o'qituvchi oldindan tuzilgan dars rejasini mexanik tarzda bajarish bilan cheklanmasdan, o'quv vaziyatidagi o'zgarishlarni anglab, maqsadni saqlagan holda mazmun, topshiriq, metod, vaqt va yordam turini moslashtira olishi zarur. Adaptiv pedagogik tafakkur aynan vaziyatni tahlil qilish, muammoning sababini aniqlash, bir nechta yechimni ishlab chiqish, maqbul qarorni tanlash va uning natijasini baholashni ta'minlaydigan kasbiy fikrlash usuli sifatida namoyon bo'ladi.

Adaptiv pedagogik tafakkur oddiy moslashish yoki darsni soddalashtirishni anglatmaydi. Uning mazmunida ta'lim maqsadiga sodiqlik bilan pedagogik vositalarning variativligi uyg'unlashadi. O'qituvchi o'quvchining xatosini faqat kamchilik sifatida emas, balki uning fikrlash yo'li va yordamga ehtiyojini ko'rsatuvchi diagnostik belgi sifatida qabul qiladi. Masalan, matnli masalani yechishda qiynalayotgan o'quvchiga tayyor javob berish o'rniga shartni qismlarga ajratish, tayanch sxema taklif qilish, juftlikda muhokama tashkil etish yoki o'xshash vaziyatni modellashtirish mumkin. Bunda pedagogik qaror vaziyatning aniq sababiga asoslanadi va keyingi kuzatish orqali qayta tekshiriladi.

O'zbek pedagog olimlarining tadqiqotlarida mazkur muammoning kasbiy-pedagogik asoslari keng yoritilgan. N.A. Muslimov bo'lajak o'qituvchini kasbiy shakllantirishni bilim, amaliy faoliyat va shaxsiy-kasbiy sifatlar birligi asosida tashkil etish zarurligini asoslagan. O'.Q. Tolipov va M. Usmonboyeva pedagogik texnologiyalarni loyihalash hamda ta'lim vaziyatiga mos qo'llashning nazariy-amaliy jihatlarini ishlab chiqqan. A.A. Xoliqov pedagogik mahorat tarkibida o'qituvchining vaziyatni anglash, pedagogik ta'sir vositasini tanlash va o'z faoliyatini tahlil qilish qobiliyatiga alohida e'tibor qaratgan. N.N. Azizxo'jayeva, B.X. Xodjayev, R.J. Ishmuhamedov va M.A. Yuldashevlarning ishlari esa innovatsion metodlarni tanlash, ta'lim jarayonini loyihalash va refleksiv baholashning metodik asoslarini ochib beradi. Ushbu ilmiy qarashlar adaptiv pedagogik tafakkurni bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining vaziyatga mos, asoslangan va natijaga yo'naltirilgan kasbiy qaror qabul qilish qobiliyati sifatida talqin etishga asos bo'ladi.

Bo'lajak o'qituvchilarni bunday faoliyatga tayyorlash oliy ta'lim jarayonida nazariy bilim, amaliy sinov va refleksiv tahlilning uzviyligini talab qiladi. Talaba yosh psixologiyasi, boshlang'ich ta'lim metodikasi va pedagogik diagnostika haqidagi bilimlarni alohida o'zlashtirishi yetarli emas; u ushbu bilimlarni muayyan sinf vaziyatida birlashtirib qo'llashi kerak. Shu maqsadda dars mashg'ulotlari tipik va nostandart pedagogik vaziyatlar, turli tayyorgarlikdagi o'quvchilar profili, kutilmagan qiyinchiliklar va qarama-qarshi ehtiyojlarni ifodalovchi topshiriqlar bilan boyitilishi zarur. Talaba qarorining maqsadga muvofiqligi, dalillanganligi, o'quvchiga yo'naltirilganligi va o'zgaruvchan sharoitga mosligi izchil tahlil qilinadi.

Tadqiqot obyekti va qo'llanilgan metodlar. Tadqiqot obyekti sifatida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarlik jarayoni belgilandi. Tadqiqotda pedagogik va psixologik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, qiyoslash, umumlashtirish, pedagogik vaziyatlarni modellashtirish, faoliyat mahsullarini tahlil qilish,

kuzatish, suhbat, o'z-o'zini baholash va ekspert baholash metodlaridan foydalanildi. Mazkur metodlar adaptiv pedagogik tafakkurning tarkibiy belgilarini aniqlash, uni rivojlantiruvchi ta'lim vaziyatlarini loyihalash hamda talabalar tomonidan qabul qilingan pedagogik qarorlarning sifatini mezonlar asosida baholash imkonini beradi.

Adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirishda avvalo uning tarkibiy tuzilishini aniqlash muhimdir. Mazkur tafakkur diagnostik-tahliliy, variativ-loyihaviy, amaliy-regulyativ va refleksiv-baholash tarkiblarining o'zaro aloqadorligida namoyon bo'ladi. Diagnostik-tahliliy tarkib vaziyatga ta'sir qilayotgan omillarni ajratish, o'quvchining ehtiyoji va qiyinchilik sababini aniqlashga xizmat qiladi. Variativ-loyihaviy tarkib bir maqsadga olib boruvchi bir nechta metodik yo'lni ishlab chiqishni ta'minlaydi. Amaliy-regulyativ tarkib tanlangan qarorni dars jarayonida qo'llash va zaruratga ko'ra tezkor tuzatishni, refleksiv-baholash tarkibi esa natijani mezonlar asosida tahlil qilish va keyingi faoliyatni qayta loyihalashni nazarda tutadi.

Birinchi mexanizm pedagogik vaziyatni ko'p omilli diagnostika qilishdir. Talabaga vaziyatning faqat tashqi belgisini emas, balki uning kelib chiqish sabablarini aniqlashga yordam beruvchi savollar tizimi taqdim etiladi: qaysi o'quv maqsadi bajarilmayapti, qiyinchilik kimlarda va qaysi bosqichda kuzatilmoqda, unga bilim yetishmasligi, topshiriq shakli, muloqot muhiti yoki hissiy holat qay darajada ta'sir qilmoqda? Masalan, o'quvchining topshiriqni bajarmasligini darhol intizomsizlik bilan izohlash xato qarorga olib kelishi mumkin. Vaziyatni kuzatish, o'quvchi javobini tahlil qilish va qisqa diagnostik savol berish orqali topshiriq sharti tushunilmagani yoki faoliyat usuli shakllanmagani aniqlanishi mumkin.

Ikkinchi mexanizm muqobil pedagogik yechimlarni ishlab chiqish va ularni mezonlar asosida tanlashdan iborat. Bo'lajak o'qituvchiga bitta to'g'ri javobni topish emas, kamida ikki yoki uchta ehtimoliy yechimni taklif qilish vazifasi beriladi. Har bir variant ta'lim maqsadiga mosligi, o'quvchining yosh va individual xususiyatlarini hisobga olishi, vaqt va resurs jihatidan bajarilishi, mustaqillikni qo'llab-quvvatlashi hamda kutiladigan natijasi bo'yicha tahlil qilinadi. Bunday ish qarorni tasodifiy tanlashning oldini oladi, talabaning metodik imkoniyatlar doirasini kengaytiradi va pedagogik vaziyatga bir yoqlama yondashishni kamaytiradi.

Uchinchi mexanizm pedagogik qarorni mikrodars va simulyatsiya jarayonida sinashdir. Talabalar kichik guruhda darsning muayyan bosqichini tashkil etadi, guruh a'zolari esa turli o'quvchi rollarini bajaradi. Jarayonga topshiriqni sekin bajarish, savolga noto'g'ri javob berish, guruh ishida qatnashmaslik yoki mavzuni tez o'zlashtirish kabi oldindan belgilangan vaziyatlar kiritiladi. Bo'lajak o'qituvchi mavjud rejani vaziyatga muvofiq o'zgartiradi, yordam darajasini belgilaydi va sinfning umumiy sur'atini saqlashga harakat qiladi. Mikrodars yakunida qaysi belgi asosida qaror qabul qilingani, uning o'quvchiga ta'siri va boshqa qanday yo'l tanlash mumkinligi muhokama qilinadi.

To'rtinchi mexanizm refleksiv qayta loyihalashdir. Refleksiya faqat “dars yaxshi o'tdi” yoki “qiyinchilik bo'ldi” kabi umumiy fikrlar bilan cheklanmasligi kerak. Talaba rejalashtirilgan va erishilgan natijani taqqoslaydi, o'z qarorining dalilini ko'rsatadi, kutilmagan holatni qayd etadi hamda kelgusi vaziyat uchun aniq o'zgartirish belgilaydi. Refleksiv kundalik, kuzatuv varaqasi, videoyozuv tahlili va tengdoshlar fikri bu jarayonni dalillarga tayangan holda tashkil etishga yordam beradi. Qayta loyihalash orqali talaba bir xil vaziyatda doimo bir xil metodni qo'llashdan voz kechib, qaror va natija o'rtasidagi bog'lanishni anglaydi.

Beshinchi mexanizm nazariya, metodika va pedagogik amaliyot o'rtasidagi integratsiyani ta'minlashdir. Pedagogika fanida o'rganilgan differensial yondashuv boshlang'ich matematika, ona tili va o'qish savodxonligi metodikalaridagi aniq topshiriqlar bilan bog'lanishi, pedagogik amaliyot davomida esa real sinf vaziyatida kuzatilishi lozim. Masalan, bir mavzu bo'yicha mazmuni umumiy, ammo yordam turi, murakkablik darajasi va

natijani ifodalash shakli turlicha bo'lgan topshiriqlar tizimi tuziladi. Talaba topshiriqlarni o'quvchilar ehtiyojiga qarab taqsimlaydi, jarayonni kuzatadi va tanlovning samaradorligini asoslaydi.

Adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirishda topshiriqlarning mazmuni muammoli, kontekstli va ochiq yechimli bo'lishi zarur. “Sinfda uch nafar o'quvchi matn mazmunini qayta hikoya qilishda qiynalmoqda” kabi holatning o'zi yetarli emas; vaziyatda o'quvchilarning oldingi natijalari, topshiriq sharti, vaqt, sinf muhiti va mavjud resurslar ham ko'rsatilishi lozim. Talaba muammoni aniqlaydi, qo'shimcha ma'lumotga ehtiyojni belgilaydi, ehtimoliy sabablarni ilgari suradi va yechim variantlarini asoslaydi. Vaziyatga yangi shart kiritilganda, masalan, vaqtning qisqarishi yoki o'quvchilardan birining qo'shimcha yordamga muhtojligi aniqlanganda, u qarorini qayta ko'rib chiqadi.

Pedagogik keyslar boshlang'ich ta'limga xos real muammolarni yaxlit ko'rishga yordam beradi. Savod o'rgatish davrida o'quvchilarning turli sur'atda o'qishi, matematik tushunchalarni turlicha ifodalashi, guruhli ishda rollarning teng taqsimlanmasligi yoki baholash natijasiga nisbatan turli munosabatlar shunday vaziyatlar sirasiga kiradi. Keys yechimi tayyor algoritumni takrorlash emas, vaziyat dalillarini ajratish, manfaatdor tomonlarning ehtiyojini hisobga olish va pedagogik oqibatni oldindan ko'ra bilishni talab qiladi. Shu sababli keys muhokamasida yechimning o'zi bilan birga uni tanlash mantig'i ham baholanadi.

Variativ topshiriqlar ham adaptiv tafakkurni rivojlantiruvchi muhim vositadir. Bunda barcha talabaga bir xil pedagogik maqsad beriladi, lekin vaziyat shartlari, o'quvchi profili yoki mavjud vositalar farqlanadi. Talabalar tuzgan dars fragmentlari o'zaro qiyoslanganda metodik tanlovlarning sabab va oqibatlari ko'rinadi. Masalan, bir guruhga ko'rgazmali tayanchga ehtiyoji yuqori bo'lgan sinf, ikkinchi guruhga o'qish sur'ati turlicha bo'lgan sinf, uchinchi guruhga esa raqamli vositalardan foydalanish cheklangan sharoit beriladi. Natijada talabalar yagona metodni barcha vaziyatga ko'chirish mumkin emasligini amaliy jihatdan anglaydi.

Baholash mezonlari oldindan aniq va tushunarli bo'lishi kerak. Adaptiv pedagogik tafakkurni faqat nazariy savollarga berilgan javob bilan baholab bo'lmaydi. Pedagogik vaziyatdagi muhim belgilarni aniqlash, muammoning sababini dalillash, muqobil yechimlar ishlab chiqish, tanlovni mezonlar bilan asoslash, jarayonni o'zgartirish va natijani refleksiv baholash kabi ko'rsatkichlar hisobga olinadi. Baholash varaqasida har bir ko'rsatkichning namoyon bo'lish belgisi berilsa, talaba o'z faoliyatini aniq tahlil qiladi. O'z-o'zini baholash, tengdosh bahosi va o'qituvchi ekspertizasining uyg'unligi qaror sifatiga turli nuqtai nazardan yondashish imkonini yaratadi.

Olingan natijalar va ularning tahlili. Nazariy tahlil va pedagogik vaziyatlarni modellashtirish natijasida adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirish alohida metod yoki bir martalik mashg'ulot bilan cheklanmasligi aniqlandi. Uning samaradorligi diagnostika, variativ loyihalash, amaliy sinov, tezkor tuzatish va refleksiv qayta loyihalashning takrorlanuvchi sikl sifatida tashkil etilishiga bog'liq. Ushbu siklda talaba avval vaziyat dalillarini o'rganadi, keyin muqobil yechimlarni ishlab chiqadi, tanlangan variantni mikrodars yoki amaliyotda sinaydi, natijani kuzatadi va yangi dalillar asosida qarorini takomillashtiradi. Shu tariqa pedagogik bilim faol qaror qabul qilish vositasiga aylanadi.

Adaptiv pedagogik tafakkurning rivojlanganligi vaziyat o'zgarganda talabaning maqsadni yo'qotmasdan faoliyat usulini yangilay olishi bilan namoyon bo'ladi. Quyi darajada talaba tanish metodni vaziyat sabablarini tahlil qilmasdan qo'llaydi va yechimning natijasini umumiy baholaydi. O'rta darajada u asosiy muammoni aniqlaydi, bir nechta vositadan foydalanadi, biroq tanlovni to'liq dalillashda qiynaladi. Yuqori darajada esa vaziyat omillarini tizimli tahlil qiladi, muqobil qarorlarni mezonlar asosida qiyoslaydi, jarayon

davomida zarur tuzatish kiritadi va natija bo'yicha keyingi harakatni belgilaydi. Mazkur darajalar talabani rivojlanish dinamikasini kuzatishga xizmat qiladi.

Pedagogik vaziyatlarni ketma-ket murakkablashtirish ham muhim natija beradi. Dastlab bitta aniq muammo va yetarli ma'lumot berilgan vaziyatlar qo'llanadi. Keyingi bosqichda bir nechta ehtimoliy sabab, qarama-qarshi ehtiyoj yoki cheklangan resurs mavjud bo'lgan vaziyatlar taklif etiladi. Yakuniy bosqichda esa dars davomida yangi axborot paydo bo'ladigan dinamik ssenariylar kiritiladi. Bunday izchillik talabani haddan tashqari murakkab vazifa bilan qiynamasdan, tahlil va qaror qabul qilish usullarini bosqichma-bosqich o'zlashtirishga yordam beradi.

Mikrodars tahlilida videoyozuvdan foydalanish talabani o'z faoliyatini aniq dalillar asosida ko'rishga imkon yaratadi. U savol berish usuli, kutish vaqti, o'quvchi javobiga munosabat, yordam miqdori va topshiriqni o'zgartirish holatlarini qayd etadi. Bunda tahlil shaxsiy bahoga emas, kuzatiladigan harakat va uning o'quvchi faoliyatiga ta'siriga qaratiladi. Masalan, “o'quvchilar sust bo'ldi” degan umumiy xulosa o'rniga qaysi topshiriqdan keyin faollik pasaygani, qanday yo'riqnoma tushunarsiz bo'lgani va qaysi o'zgartirish ishtirokni kuchaytirgani ko'rsatiladi. Bu refleksiyaning aniqligi va amaliy qiymatini oshiradi.

Tengdoshlar bilan professional muhokama adaptiv qarorlarning variantlarini kengaytiradi. Bir vaziyatga turli yechimlarning taklif qilinishi talabaga o'z qarorini yagona va mutlaq deb qabul qilmaslikni o'rgatadi. Muhokama davomida ishtirokchilar yechimning kuchli va cheklangan tomonlarini, o'quvchilar uchun ehtimoliy oqibatlarini hamda qo'llash shartlarini ko'rsatadi. O'qituvchi muhokamani shaxsga berilgan bahodan pedagogik qarorning dalili va natijasiga yo'naltiradi. Natijada hamkorlikda bilim yaratish, kasbiy muloqot va asosli fikr bildirish ko'nikmalari rivojlanadi.

Adaptiv pedagogik tafakkurni shakllantirishda o'quvchiga oid ma'lumotlardan mas'uliyatli foydalanish zarur. Moslashtirish o'quvchini qat'iy toifaga ajratish yoki unga doimiy ravishda soddalashtirilgan topshiriq berishni anglatmaydi. Aksincha, vaqtinchalik yordam o'quvchining mustaqilligini oshirishga qaratilishi, uning imkoniyati qayta kuzatilishi va vazifa murakkabligi bosqichma-bosqich yangilanib borishi kerak. Bo'lajak o'qituvchi o'quvchining qadr-qimmatini, teng ishtiroki va rivojlanish imkoniyatini pedagogik qarorning asosiy mezon sifatida qabul qilishi lozim.

Boshlang'ich ta'lim fanlarini o'qitish metodikalarida adaptiv topshiriqlar bankini shakllantirish maqsadga muvofiqdir. Unda o'qish savodxonligi, ona tili, matematika, tabiiy fan va tarbiya darslariga oid pedagogik vaziyatlar, o'quvchi profillari, mikrodars ssenariylari, kuzatuv mezonlari va refleksiv savollar jamlanadi. Topshiriqlar tayyor yechimni emas, qaror qabul qilish jarayonini talab qilishi, muntazam yangilanib borishi va pedagogik amaliyotdagi kuzatuvlar bilan boyitilishi kerak. Bu bank nazariy mashg'ulot, seminar, mustaqil ta'lim va amaliyotni yagona kasbiy muammo atrofida bog'lash imkonini beradi.

Shunday qilib, takomillashtirilgan mexanizmlar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisining vaziyatni anglashidan boshlab, qarorni ishlab chiqish, sinash, natijani baholash va qayta loyihalashgacha bo'lgan to'liq faoliyatini qamrab oladi. Ularning o'zaro bog'liqligi adaptiv pedagogik tafakkurni tasodifiy reaksiya emas, dalillarga asoslangan, maqsadli va refleksiv kasbiy faoliyat sifatida shakllantiradi. Mazkur yondashuv bo'lajak o'qituvchini turli tayyorgarlikdagi o'quvchilar bilan ishlashga, ta'lim jarayonidagi kutilmagan o'zgarishlarga pedagogik maqsadni saqlagan holda javob berishga hamda har bir o'quvchining rivojlanish imkoniyatini qo'llab-quvvatlashga tayyorlaydi.

Mazkur mexanizmlarni o'quv jarayoniga kiritishda tayyorlov, faoliyat va umumlashtirish bosqichlarining izchilligi saqlanishi lozim. Tayyorlov bosqichida talabalar adaptiv pedagogik tafakkurning mohiyati, pedagogik vaziyatning tarkibi va qaror qabul qilish mezonlarini o'zlashtiradi. Faoliyat bosqichida ular keys, mikrodars va pedagogik amaliyot orqali muammoni aniqlash, variantlarni ishlab chiqish va tanlangan yechimni sinash bilan

shug'ullanadi. Umumlashtirish bosqichida turli vaziyatlarda qo'llangan qarorlar qiyoslanib, ularning samarali shartlari va cheklovlari aniqlanadi. Shunday ketma-ketlik nazariy tushunchaning amaliy harakatga aylanishini hamda hosil bo'lgan tajribaning yangi vaziyatga ko'chirilishini ta'minlaydi.

Oliy ta'lim o'qituvchisining faoliyati ham adaptiv tafakkurni rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega. U talabani har bir xatosini darhol tuzatib bermasdan, qarorning qaysi dalilga tayanganini so'rashi, yetishmayotgan ma'lumotni aniqlashga yo'naltirishi va muqobil nuqtai nazarni ilgari surishi kerak. “Bu vaziyatda qaysi belgi siz uchun hal qiluvchi bo'ldi?”, “Tanlangan yordam o'quvchining mustaqilligiga qanday ta'sir qiladi?”, “Sharoit o'zgarsa, qaroringizning qaysi qismi yangilanadi?” kabi savollar talabani fikrlash jarayonini ochadi. Bunday pedagogik hamrohlik tayyor ko'rsatma berishga emas, talabani o'z qarorini tekshirishi va asoslashiga xizmat qiladi.

Raqamli vositalardan foydalanish adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirishning yordamchi imkoniyatlarini kengaytiradi. Interaktiv ssenariylar orqali talabaga bir qarordan keyin o'quvchi faoliyatida yuz beradigan o'zgarish ko'rsatilishi, u esa keyingi harakatni tanlashi mumkin. Elektron portfolio mikrodars ishlanmalari, kuzatuv varaqalari, o'z-o'zini baholash natijalari va qayta ishlab chiqilgan topshiriqlarni bir joyda jamlashga yordam beradi. Biroq texnologiya pedagogik tahlilning o'rnini bosmasligi lozim. Raqamli ma'lumot faqat qarorni asoslash uchun dalil bo'lib xizmat qiladi; yakuniy tanlov o'quv maqsadi, o'quvchining ehtiyoji va pedagogik etikaga muvofiq amalga oshiriladi.

Pedagogik amaliyot davrida talaba uchun adaptiv kuzatuv topshirig'ini belgilash maqsadga muvofiq. U darsning faqat umumiy borishini qayd etmasdan, bitta o'quv vazifasiga turli o'quvchilar qanday yondashgani, o'qituvchi qaysi belgilar asosida yordam ko'rsatgani va mazkur yordamdan keyin faoliyat qanday o'zgarganini tahlil qiladi. Keyin shu vaziyat uchun boshqa yechim variantini ishlab chiqib, uning afzalligi va ehtimoliy cheklovini ko'rsatadi. Kuzatuv, mustaqil loyihalash va mentor bilan muhokamaning birligi talabani real sinf jarayonini metodik tushunchalar orqali anglashiga hamda nazariy bilimni amaliy qarorga aylantirishiga yordam beradi.

Takomillashtirilgan mexanizmlarni amalga oshirish uchun tashkiliy-pedagogik sharoitlar ham talab etiladi. O'quv reja va fan dasturlarida vaziyatli topshiriqlar uchun yetarli vaqt ajratilishi, pedagogika va xususiy metodika fanlari o'rtasida mazmuniy bog'lanish o'rnatilishi, oliy ta'lim o'qituvchisi bilan amaliyot mentori umumiy baholash mezonlaridan foydalanishi zarur. Talabani xato qarori jazolash uchun emas, tahlil va rivojlanish manbai sifatida ko'riladigan xavfsiz professional muhit yaratilishi ham muhimdir. Ana shunday sharoitda talabalar fikrini erkin ilgari suradi, qarorini qayta ko'rib chiqadi va pedagogik tavakkalning oqibatlarini amaliyotga zarar yetkazmagan holda modellashtirib o'rganadi.

Adaptiv pedagogik tafakkurning barqaror rivojlanishi uchun topshiriqlar bir semestr yoki bitta fan doirasida qolib ketmasligi kerak. Dastlabki kurslarda oddiy kuzatish va pedagogik vaziyat belgilarini ajratish, keyingi bosqichlarda variativ dars fragmentlarini loyihalash, yuqori kurslarda esa amaliyot ma'lumotlari asosida qarorni sinash va qayta ishlab chiqish vazifalari beriladi. Har bir bosqichda oldingi tajribaga qaytilib, yangi vaziyatda undan qanday foydalanilgani tahlil qilinadi. Bu uzluksizlik talabani alohida usullar to'plamini emas, o'zgaruvchan sharoitda bilim va tajribani safarbar etishga asoslangan yaxlit kasbiy fikrlash usulini egallashiga olib keladi.

Xulosa. Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirish ularning kasbiy faoliyatda o'zgaruvchan pedagogik vaziyatlarni anglash, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ta'lim maqsadiga mos qaror qabul qilishini ta'minlaydi. Mazkur tafakkur diagnostik-tahliliy, variativ-loyihaviy, amaliy-regulyativ hamda refleksiv-baholash tarkiblarining o'zaro aloqadorligida shakllanadi. Shu

bois kasbiy tayyorgarlik jarayoni nazariy bilimni vaziyatli topshiriq, mikrovars, pedagogik keys va amaliy kuzatuv bilan bog'laydigan yaxlit tizim sifatida tashkil etilishi lozim.

Adaptiv pedagogik tafakkurni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish uchun pedagogik vaziyatni ko'p omilli diagnostika qilish, muqobil yechimlarni mezonlar asosida qiyoslash, qarorni simulyatsiya va amaliyotda sinash, natijani dalillarga tayangan holda refleksiv baholash hamda faoliyatni qayta loyihalash izchil qo'llanishi zarur. Bu jarayon talabaga tayyor metodik ko'rsatmani takrorlashdan ko'ra, vaziyatga mos vositani ongli tanlash va uning oqibatini oldindan ko'ra bilish imkonini beradi.

Taklif etilgan mexanizmlarning samaradorligi topshiriqlarning boshlang'ich ta'lim amaliyotiga yaqinligi, bosqichma-bosqich murakkablashuvi, baholash mezonlarining aniqligi va tengdoshlar bilan professional muhokamaning mavjudligiga bog'liq. Bunday tayyorgarlik natijasida bo'lajak o'qituvchi sinfdagi farqlarni muammo sifatida emas, ta'limni maqsadli moslashtirishni talab qiladigan pedagogik shart sifatida qabul qiladi. Bu esa har bir o'quvchining faol ishtiroki, mustaqilligi va rivojlanish imkoniyatini qo'llab-quvvatlaydigan boshlang'ich ta'limni tashkil etishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish. Monografiya. - Toshkent: Fan, 2004. - 127 b.
2. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: pedagogika fanlari doktori dissertatsiyasi. - Toshkent, 2007. - 315 b.
3. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. - Toshkent: Fan, 2006. - 261 b.
4. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. - Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011. - 420 b.
5. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. - Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. - 160 b.
6. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. - Toshkent: Sano-standart, 2017. - 416 b.
7. Ishmuhamedov R.J., Yuldashev M.A. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. - Toshkent: Nihol, 2013. - 279 b.
8. Schön D.A. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. - New York: Basic Books, 1983. - 374 p.
9. Darling-Hammond L., Bransford J. Preparing Teachers for a Changing World: What Teachers Should Learn and Be Able to Do. - San Francisco: Jossey-Bass, 2005. - 608 p.
10. Tomlinson C.A. How to Differentiate Instruction in Academically Diverse Classrooms. - 3rd ed. - Alexandria, VA: ASCD, 2017. - 186 p.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA METODIKA	
SHAXSDA SOG‘LOM TURMUSH TARZI KO‘NIKMASINI RIVOJLANTIRISH Rahimboyev Rustamjon Abdurahmon o‘g‘li	4
O‘ZBEK VA INGLIZ SOMATIK MAQOLLARIDA KONSEPTUAL METAFORA, METONIMIYA VA PRAGMATIK VAZIFALAR Xamdamova Gulshan Xamroyevna	9
TALABALARNING INGLIZ TILIDA O‘QISH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA PSIXOLOGIK OMILLARGA YO‘NALTIRILGAN INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISH METODIKASI Turayeva Xurshida Toxirovna	16
BOSHLANG‘ICH TA‘LIMDA TASVIRIY SAN‘ATNI STEAM YONDASHUVI ASOSIDA O‘QITISHNING DIDAKTIK TAMOYILLARI Ibadullayeva Shaxnoza Ilxamovna, G‘ulomova Shahruza Faxritdinovna	21
BOSHLANG‘ICH SINFLARDA TASVIRIY SAN‘AT DARSLARINI INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA TASHKIL ETISH METODIKASI Ibadullayeva Shaxnoza Ilxamovna, Boymuradova Tursuntosh Ilhom qizi	28
FORMATIV BAHOLASHNING “360 DARAJA” MODEL: INGLIZ TILI DARSLARIDA O‘Z-O‘ZINI, O‘ZARO VA O‘QITUVCHI TOMONIDAN BAHOLASHNI INTEGRATSIYA QILISH METODIKASI Xoldorova Shahlo Shuhratjon qizi	34
BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASHDA PEDAGOG VA TARBICHILARINING KASBIY MALAKALARI ASOSIDA PSIXOLOGIK TRENINGLARDAN FOYDALANISHNING UMUMIY ASOSLARI Jo‘rayeva Dilnoza O‘ktam qizi	40
BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINF O‘QITUVCHILARIDA ADAPTIV PEDAGOGIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH Kuldosheva Sabohat Otamurodovna	44
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARI BILAN O‘TKAZILADIGAN JISMONIY TARBIYA MASHG‘ULOTLARINING XUSUSIYATLARI VA SHAKLLARI Ibadova Zamira Rashidovna	51
BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA IJTIMOIIY-MA‘NAVIY QADRIYATLARNI SHAKLLANTIRISH (TARBIYA FANI MISOLIDA) Jabborova Azizaxon Husniddin qizi	58

XORIJIY TIL O'QITUVCHILARI TOMONIDAN FRANSUZ TILINI O'RGATISHDA QO'LLANILADIGAN METODOLOGIK TAMOYILLAR Hojiyeva Gulchehra Salimovna	65
INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING ENTREPRENEURIAL CULTURE AMONG UNIVERSITY STUDENTS IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION Niyazov Mirshod Khayatovich	74
RAQAMLI TA'LIMDA SUN'YI INTELLEKT: PEDAGOGIK LOYIHALASHNING YANGI YONDASHUVLARI Xolliyev Nurbek Askarovich	79
"TALABALAR SPORT FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING ILMIY-METODIK ASOSLARI" Jo'rayeva Zarifa Oltinboy qizi	89
SOG'LOM TURMUSH TARZINING MA'NAVIY ASOSLARI Rahimboyev Rustamjon Abdurahmon o'g'li	95
PEDAGOGICAL CONDITIONS AND A TASK-BASED MODEL FOR DEVELOPING THE SPEECH COMPETENCE OF FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS Zaripova Soxiba Orif qizi,	100
RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA INGLIZ TILINI O'QITISH METODIKASINI SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA MODERNIZATSIYA QILISH Zokirjonova Maftuna Shuxratovna	110
BO'LAJAK O'QITUVCHILAR TAYYORLOVI: ZAMONAVIY TALABLAR VA TRANSFORMATIV RIVOJLANISH Safarova Nigora Nasillovna	118
SUN'YI INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH ASOSIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH Yaxyayeva Madina Ibrohim qizi	124
METHODOLOGY FOR ENHANCING COMMUNICATIVE COMPETENCES OF LANGUAGE UNIVERSITY STUDENTS THROUGH THE APPLICATION OF COACHING TECHNOLOGIES. Abbasova Nargiza Kabilovna	129
SOME REMARKS ON THE WORKS OF EASTERN PANDOM Umarova Sitora Mukhlisovna	134
ICHKI TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDAGI DAVLAT DASTURLARINING O'RNI VA AHAMIYATI (O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MISOLIDA) Mo'minova Ozodaxon Dilmurodjon qizi	143
SOG'LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHDA JISMONIY FAOLLIKNING O'RNI VA AHAMIYATI A.B.Jaksimuratov	145
FILOLOGIYA FANLARI	
O'ZBEK TILIDA EMOTIKON VA EMOJI BIRLIKLARINING LINGVISTIK VAZIFALARI	153

Umurzakova Zuxraxon Yusupjon qizi	
INGLIZ VA O'ZBEK LINGVOMADANIYATLARIDA "DARAXT-INSON" METAFORASI: QIYOSIY LINGVOMADANIY TAHLILI Ibragimova Gulshan Raimovna	158
ЖОМИЙ ВА НАВОИЙ ШЕЪРИЙ ИДИОСТИЛИНИ ҚИЁСИЙ-ЛИНГВОПОЭТИК ТАДҚИҚ ЭТИШНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ Чориев Таваккал Равшанович	162
TALABALARDA YOZMA NUTQ KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA XALQARO BAHOLASH MEZONLARI TAHLILI Alimardonova Malika Botir qizi	172
PRESERVATION AND TRANSFORMATION OF NATIONAL-CULTURAL COMPONENTS IN FOLK TALES RETOLD BY GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE Fayyozjon Azimov	176
THE FREQUENCY OF METAPHORICAL USES OF THE LEXEME YURAK IN ABDULLA QODIRIY'S BYGONE DAYS: A CORPUS-BASED ANALYSIS Shodiyeva Madinabonu Shavkat qizi	183
TARIXIY VOQEALARNING YANGICHA TALQINI (XAYRIDDIN SULTONNING "YALDO KECHASI" ROMANI ASOSIDA) UO'K 821.512.133 Xo'jamurodova Oydin Xo'jamurod qizi	192
BOLALAR SHE'RIYATIDA YUMORNING POETIK TABIATI VA UNI TAHLIL QILISH MEZONLARI	197
Qobilova Aziza Ahrorovna	
ОТ ЯЗЫКОВОГО ФЕНОМЕНА К ИССЛЕДОВАНИЮ: ФЕНОМЕН- ОРИЕНТИРОВАННОЕ ОБУЧЕНИЕ РУССКОМУ ЯЗЫКУ В УЗБЕКСКИХ ГРУППАХ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЕНЕРАТИВНОГО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА. Мустафаева Дилфуза Нематиллоевна	205
РОЛЬ ИСТОРИЧЕСКИХ ФАКТОВ В ФОРМИРОВАНИИ ОБРАЗА АМИРА ТИМУРА В УЗБЕКСКОЙ И АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ Пулатова Мохичехра Темировна	213
ANIQ VA TABIIY FANLAR	
CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM YO'NALISHI TALABALARNING O'QUV MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISHNING QONUNIYATLARI. Aminov Pahlavon Hamid o'g'li	219
HUDUDLARDA ISHLAB CHIQRISH KUCHLARINI OQILONA JOYLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI Axmedova Nozima Fayzulloevna	227
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI YURITISHDA ERP TIZIMLARINING O'RNI: AMALIYOT VA MUAMMOLAR Yusupova Nilufar Qasimovna	233

BIOKIMYO FANINI SUN'IIY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINI QO'LLAB OLIB BORILGAN TAJRIBA- SINOV NATIJALARINING MATEMATIK-STATISTIK TAHLILI G.A.Ixtiyarova, J.M.Sharopov, N.Z.Eshchanova, S.M.Axmedova	239
SUN'IIY INTELLEKT VOSITALARI YORDAMIDA BO'LAJAK INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING DARSNI LOYIHALASH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	248
Zokirova Sitorabonu Shokirjonovna	